

АНАЛІЗ ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНІВ «ВИКЛИКИ» ТА «ЗАГРОЗИ» У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Порока С.Г., ад'юнкт НУЦЗУ

Забезпечення національних інтересів будь-якої держави світу передбачає адекватне реагування на виклики та загрози сучасності, тобто проведення ефективної політики національної безпеки. Україна не є виключенням, на неї чинить вплив значна кількість факторів загрозливого характеру, вчасне визначення яких – запорука системи безпеки.

У 2018 році прийнятий Закон України «Про національну безпеку» [1], який містить таке визначення терміна «загроза національній безпеці України» – це явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України [1].

Окрім поняття «загрози національній безпеці України», в аналізованому Законі [1] вживається також термін «виклики національній безпеці України». При цьому сутнісна характеристика останнього терміну не надається. Відсутнє змістовне визначення викликів національній безпеці України й у рішенні Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» [2]. Відзначимо, що аналізована Стратегія [там само] значно доповнює Закон України «Про національну безпеку», перераховуючи загрози національній безпеці. Дана Стратегія покликана визначити головні загрози та протидіяти ним. Однак ознайомившись з положеннями Закону [1] та Стратегії [2] можемо стверджувати, що основною загрозою національній безпеці визнається можливість або наявність воєнного конфлікту. Проте таке розуміння термінології не забезпечує комплексного висвітлення викликів і загроз національній безпеці.

Розглянемо визначення, які запропоновані вченими в межах фундаментальної науки «Публічне управління та адміністрування».

Виклик – це наміри або дії однієї зі сторін зовнішніх або внутрішніх відносин, які спрямовані на вирішення суперечностей у відносинах, демонстративно нехтуючи національними інтересами іншої сторони та можливістю заподіяти їм шкоду [3].

Учений В. Манілов під цим поняттям розуміє намагання держави або групи держав протидіяти реалізації національних інтересів, як початкову стадію зародження ескалації напруженості та протистояння між суб'єктами міжнародних відносин [5]. При цьому через подібність визначення термінів «ризик» та «виклик» науковці використовують лише один із них, ототожнюючи його з другим.

З огляду на це вважаємо за необхідне сформулювати визначення терміну «виклики національній безпеці» – це зовнішні та/або внутрішні фактори, які породжують загрози національним інтересам, чи зумовлюють потребу в протидії ним.

Щодо практичного закріплення даного поняття викликів національної безпеки, то можемо зазначити, що вітчизняне законодавство наразі має тільки визначення воєнно-політичних викликів, наявне в Указі Президента України [4]. Крім того, у новій редакції Воєнної доктрини України, пропонується під воєнно-політичним викликом розуміти наміри або дії однієї зі сторін воєнно-політичних відносин, що спрямовані на досягнення власних цілей без урахування інтересів іншої сторони, з усвідомленням можливості заподіяння шкоди таким інтересам [4].

Отже, законодавче визначення терміну «виклики національній безпеці» дозволить уникнути ототожнення з терміном «загрози національній безпеці». Необхідність обумовлена тим, що ототожнення термінів призводить до спотвореної оцінки фактичного рівня забезпечення національної безпеки та в кінцевому підсумку зумовлює кристалізацію проблем щодо її визначення. Крім того, законодавче визначення терміну «виклики національній безпеці» матиме не тільки практичне, а й науково-теоретичне значення для проведення наукових досліджень у цій сфері, а також освітнє – під час підготовки здобувачів вищої освіти освітньо-кваліфікаційного рівня магістр державного управління та ін.

ЛИТЕРАТУРА

1. Про національну безпеку України. Закон України від 21.06.2018 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення 12.10.2019).
2. Про Стратегію національної безпеки України. Указ Президента України про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015> (дата звернення 10.10.2019).
3. Левченко О. В., Троцько В. В., Василенко І. С. Уточнення понятійного апарату з питань оцінювання рівня воєнної загрози національній безпеці України. *Наука і оборона* 2. 2014. С. 17.
4. Про нову редакцію Воєнної доктрини України. Указ Президента України про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015#n2> (дата звернення 09.10.2019).
5. Геополитика. Международная и национальная безопасность: Словарь – справочник / Абдурахманов М. М., Баришполец В. А., Баришполец Д. В., Манилов В.Л. Москва: Пробел, 1999. 317 с.